

Křesťanští demokraté. Analýza identity švédské relevantní křesťansko-demokratické strany.

Pavel Maškarinec¹

Abstract: *Christian Democrats: An identity analysis of the relevant Swedish Christian Democratic party.*

The Christian Democrats (Kristdemokraterna – KD) are a member of the current Swedish coalition government and at the same time one of the youngest relevant parties in the Swedish party system. The article below deals with an identity analysis of the KD and employs the concept of party family to frame the analysis of the party's programme. The paper also includes a description of the genesis of the KD and the party's position within the Swedish political party system. The article concludes with the observation that the KD can continue to be classified as a member of the Christian-democratic party family despite the fact that elements of the KD's programme can more often be found in the programmes of parties of other party families.

Keywords: *Sweden, political parties, Christian Democrats (Kristdemokraterna), KDS, KdS, KD, program analysis, party family*

Úvod

Následující text je věnován analýze identity švédských Křesťanských demokratů (Kristdemokraterna – Kd) s přihlédnutím ke konceptu stranických rodin. Úvodní část textu představuje koncept stranických rodin jako nástroj klasifikace politických stran do širších skupin označovaných jako stranické rodiny (někdy též „duchovní rodiny“, „stranicko-politické rodiny“, nebo „rodiny politických stran“). Pro nedostatek prostoru nicméně nabízí tato kapitola pouze stručný úvod do této problematiky.² Klíčová část textu se přitom zaměřuje na analýzu současných programových dokumentů Kd. I tato oblast ovšem vzhledem ke své rozsáhlosti vyžaduje jistou redukci. Analyzován tak bude především dlouhodobý program Kd (Principprogram 2001) přijatý Národním kongresem strany v roce 2001 a dokumenty vyjadřující hlavní ideové principy Kd a jejich programové priority spojené s volbami do švédského parlamentu (Riksdagu) v září 2006.³ Opomenuta nezůstane ani deskripce procesů spojených se vznikem strany a jejího postavení v rámci švédského stranicko-politického systému, tedy aspektů, bez kterých by aplikace představeného konceptu byla nanejvýše sporná, ne-li přímo nemožná.

¹ Autor je studentem magisterského studijního programu Politologie na Katedře politologie, Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, Joštova 10, 602 00 Brno; e-mail: maskarinec@centrum.cz.

² Blíže ke konceptu stranických rodin viz Mudde 2000.

³ Jedná se o dokumenty Kristdemokraterna: A value-oriented concept party a Kristdemokraterna: Our core beliefs.

Kd jsou přitom předmětem našeho zájmu z několika důvodů; patří mezi nejmladší relevantní aktéry švédského stranicko-politického systému a současně hrají důležitou roli v rámci švédského modelu blokové politiky, ve kterém se o složení exekutivy rozhoduje v průběhu volebního klání mezi socialistickým⁴ a nesocialistickým⁵ stranickým blokem. Tento fakt potvrdily i volby do Riksdagu v září 2006, ve kterých programové spojenectví středopravicových stran pod názvem Aliance pro Švédsko⁶ přineslo po dvanácti letech konec menšinové vlády SAP a vytvoření většinové koaliční vlády (M – C – Fp – Kd).

1. Koncept stranických rodin

Místo konceptu stranických rodin je ve výzkumu politických stran spojeno se snahou klasifikovat politické strany na základě ústředních charakteristik jejich identity (Mair, Mudde 1998), přičemž se předpokládá, že politické strany v rámci specifické skupiny mohou sdílet značné množství rodinných podobností (Gallagher, Laver, Mair 2001: 202). V otázce jednotlivých kritérií rozhodujících při klasifikaci politických stran nepadá mezi jednotlivými autory pracujícími s tímto konceptem jednoznačná shoda. Tak např. Gallagher, Laver a Mair rozdělují politické strany na základě tří kritérií:

- a) genetického původu – tj. podobných historických podmínek, během kterých došlo k mobilizaci stran ve spojení s úmyslem zastupovat podobné zájmy;
- b) mezinárodních vazeb – tj. způsobu, jakým strany vytvářejí mezistranické vazby přesahující hranice národních států ve formě nadnárodních federací stran, resp. institucionalizovaných nadnárodních skupin stran;⁷
- c) programové politiky (*policies*) – tj. míry shody, v níž se shodují konkrétní politiky jednotlivých politických stran v různých zemích (Gallagher, Laver, Mair 2001: 202).

Řešení problému, že stejná politika může v rozdílných kontextech znamenat odlišné věci, (na který ostatně upozorňují sami autoři) lze podle Muddeho (2000: 80) vyřešit nahrazením kritéria politiky ideologií (tj. normativním základem politiky uskutečňované jednotlivými stranami). To

⁴ Socialistický blok tvoří Sociálnědemokratická dělnická strana (Socialdemokratiska Arbetare Partiet – SAP), Levicová strana (Vänsterpartiet – Vp) a Strana životního prostředí – Zelení (Miljöpartiet de gröna – MpG).

⁵ Nesocialistický blok tvoří Umírněná koaliční strana (Moderata Samlingspartiet – M), Strana středu (Centerpartiet – C), Liberální lidová strana (Folkpartiet liberalerna – Fp) a Kd.

⁶ Strany nicméně kandidovaly samostatně a kromě společného volebního programu předložily voličům i vlastní programové dokumenty.

⁷ Mudde (2000: 79) zdůrazňuje, že toto kritérium je obvykle založeno na sdílení ideologie, nebo alespoň předpokladu tohoto sdílení mezi jednotlivými politickými stranami.

odpovídá i konceptu „duchovních rodin“ (*familles spirituelles*) Klause von Beymeho (1985), který vedle genetického hlediska klade důraz především na ideově-programový profil stran.

Za nejdůležitější kritérium klasifikace považují ideově-programovou orientaci ve spojení s vnitropolitickým a mezinárodním uznáním této totožnosti také Fiala se Strmiskou (2002: 22). Důležitost genetického původu se v jejich pohledu omezuje na skutečnost, zda ovlivňuje aktuální identitu strany a její uznání ostatními aktéry. Současně ovšem upozorňují na problematičnost klasifikace politických stran pouze na základě stranicko-politické programatiky (především z důvodu její narůstající „instrumentalizace“), kdy jsou ostatní kritéria považována za doplňková nebo využívána pouze, pokud je klasifikace sporná. Programovou orientaci je tak nutné posuzovat jako produkt interakcí zahrnující rozmanité kombinace činitelů, které jsou vůči konkrétní příslušné politické straně jak endogenní, tak exogenní povahy (Fiala, Strmiska 2002: 23-24).

Stranická rodina je v této perspektivě založena na pojetí stranických rodin jako skupin ideově blízkých formací, bez striktního požadavku výlučně genetické příbuznosti (Fiala, Strmiska 2002: 14), přičemž příslušnost ke konkrétní rodině může zahrnovat různé druhy a stupně příbuznosti; vazba mezi „rodinnou příslušností“ politických stran a zdroji jejich politické legitimace a „zastřešující“ totožnosti (ve smyslu ideově-programového vymezení, sebeidentifikace a mezinárodního uznání politické strany jako zástupce určitého ideologického zaměření) může být různé povahy (Fiala, Strmiska 2002: 22).

2. Postavení Kd ve švédském stranicko-politickém systému

Švédský stranicko-politický systém byl až do konce 80. let 20. století charakteristický vysokou neměnností a stálostí relevantních aktérů, kteří se v rámci tzv. skandinávského pětistranického modelu⁸ dokázali etablovat již na počátku 20. let. Stupeň zamrznutí švédského stranického systému – ve smyslu konceptu Lipseta a Rokkana (1967) – patřil podle Davida Artera mezi vůbec nejvyšší a ve srovnání s dalšími skandinávskými státy proběhlo jeho rozmrznutí později (srov. Arter 1999a: 55-69).

Ke vzniku švédské křesťanské strany došlo v rámci procesu, který vznikl jako výraz obrany křesťanské etiky proti narůstajícím sekularizačním tendencím v období po II. světové válce; procesu, který se analogicky odehrával i v dalších skandinávských státech (srov. Elder,

⁸ Švédsko bylo nejtypičtějším případem zmíněného modelu, zatímco v dalších zemích docházelo k různým obměnám jeho podoby (Pettersson 1994: 40-41; Lane, Ersson 1996: 258). Blíže k vývoji jednotlivých skandinávských stranicko-politických systémů viz (Arter 1999: 50-69; Kopeček 2003a; 2003b; 2004; Havlík 2006).

Thomas, Arter 1988: 66-69; Arter 1999a: 130-132). Eticko-morálním apelem se tyto strany přibližovaly ideovým východiskům křesťanských (katolických) stran 19. století (Strmiska, Hloušek, Kopeček, Chytilík 2005: 22-24), ale na rozdíl od nich vyjadřovaly spíše kulturně-teritoriální protest vůči narůstajícím sekularizačním tendencím v rámci celého stranicko-politického spektra (levice, pravice i středu). Ve Švédsku byl tento protest spojen především s obrozeneckými snahami opozičních skupin v rámci státní švédské luterské církve a dalších církví a náboženských společností (mezi nejaktivnější patřili Baptisté a Letniční hnutí) (Elder, Thomas, Arter 1988: 67-69; Madeley, Sitter 2005: 6).⁹ Podle Artera (1999: 130) se navíc nově vznikající skandinávské křesťanské strany daly označit jako postmaterialistické nebo přímo antimaterialistické strany.

Ve švédském případě sehrály důležitou roli dvě petice. *Petice 140 lékařů*, vyjadřující stavovské znepokojení nad zvyšující se promiskuitou, šířícími se pohlavními chorobami a nárůstem počtu interrupcí, a petice stavějící se proti plánované redukci náboženského vyučování na středních školách, kterou podepsalo přes dva milióny lidí, tj. více než třetina tehdejší dospělé populace. Důležitým impulsem pro vznik strany se staly rovněž události spojené s uvedením filmu *491* švédského režiséra Vilgota Sjömana. Aktivní křesťané od počátku protestovali proti uvedení filmu, který obsahoval na svou dobu šokující explicitní sexuální scény. Vládní rozhodnutí odvolat původní zákaz uvedení filmu (po provedení několika cenzorských zásahů) se tak stal silným motivem při rozhodování o založení strany (Karvonen 1993, cit. dle Arter 1999a: 111).

K založení strany pod názvem Křesťansko-demokratické shromáždění (Kristen Demokratisk Samling – KDS) došlo v roce 1964 a strana byla od počátku výrazně propojena s Letničním hnutím a jeho zakladatelem Lewi Pethrussem. Přes silný vliv tohoto hnutí se stal prvním předsedou strany pastor státní církve Birger Ekstedt a Pethrus se stal prvním místopředsedou strany.¹⁰ Po úmrtí předsedy KDS Birgera Ekstedta v roce 1972 byl na mimořádném kongresu strany v roce 1973 zvolen novým předsedou KDS Alf Svensson, také vycházející z Letničního hnutí (Madeley, Sitter 2005: 15-16). Svensson následně sehrál rozhodující úlohu v procesu transformace KDS z úzce evangelické skupiny na široce zaměřený subjekt

⁹ Švédsko bylo poslední evropskou zemí, kde byla církev výslovně označena jako státní. Ke zrušení označení švédské luterské církve jako státní došlo až 1. 1. 2000 (Tretera 2002: 14). I přes jistý pokles se i nadále hlásí ke švédské luterské církvi 81,8 % populace (2001) nicméně pouze 4 % z nich navštěvuje pravidelně nedělní bohoslužby (srov. Kolář 2000: 52-53; Politiska och kyrkliga förhållanden 582-584).

¹⁰ Pethrus byl šéfredaktorem deníku *Dagen*, který straně poskytoval výraznou podporu a na svých stranách vedl množství kampaní proti narůstající „dekristianizaci“ švédské společnosti (Madeley, Sitter 2005: 15-16).

založený na nedogmatických křesťanských hodnotách (Arter 1999b: 299).¹¹

Úspěšnost strany ve volbách se nicméně po celé období 1964–1985 pohybovala na hranici 2 % (srov. Lane, Ersson 1996: 260) a její zájem se soustřeďoval především na sociální problémy. KDS také volalo po novelizaci interrupčního zákona, stavělo se proti rozvoji jaderné energie a charakterizovalo se jako „třetí alternativa“ stranického systému, když se odmítlo zařadit k bloku socialistických nebo nesocialistických stran. Vstup na půdu Riksdagu se tak straně podařil až v roce 1985 díky volební alianci se Stranou středu.¹² V roce 1987 KDS kompletně přepracovala svůj program a současně přijala nový název Křesťansko-demokratická společenská strana (Kristdemokratiska Samhällspartiet – KdS) (Szajkowski 2005: 572-573). Do voleb 1988 vstupovala KdS znovu samostatně a zisk 2,9 % hlasů znamenal ztrátu parlamentního zastoupení.

Obrovský úspěch KdS přinesly volby 1991. KdS získala 7,1 % hlasů a v nově vytvořené pravostředové vládní koalici (M – C – Fp – KdS) získala tři ministerská křesla. Výrazný nárůst podpory byl způsoben především: a) opuštěním představy strany jako „třetí alternativy“ a přiřazení se k nesocialistickému stranickému bloku;¹³ b) rozšířením křesťanského apelu od úzce evangelicky orientované základny k širším skupinám voličů; c) kombinací tradičních témat spojených s odmítáním interrupcí a rodinné politiky s požadavky na zlepšení sociálních služeb; d) předvolebními průzkumy, které snížily obavu voličů hlasovat pro KdS (Sainsbury 1992, cit. dle Arter 1999a: 111). Ve volbách 1994 strana získala 4,1 % hlasů a pouze těsně překročila omezovací klauzuli. Rok 1996 přinesl další proměnu názvu strany na Křesťanství demokraté (Kristdemokraterna – Kd). Největšího úspěchu dosáhli Kd v roce 1998, kdy získali 11,8 % hlasů. Za úspěchem Kd stály tři faktory: popularita Alfa Svenssona, rodinná politika a náboženská otázka (Arter 1999a: 131). V následujících volbách strana nedokázala obhájit svůj výsledek, nicméně se dokázala etablovat na parlamentní úrovni. Ve volbách 2002 získali Kd 9,1 % hlasů, ale stejně jako v letech 1994 a 1998 dokázal SAP vytvořit menšinovou vládu a Kd byli spolu s dalšími stranami středu a pravice odsouzeni do role opoziční strany.

¹¹ V době svého zvolení předsedou KDS bylo Svenssonovi 35 let a byl předsedou Křesťansko-demokratické mládeže (Kristen Demokratisk Ungdom – KDU). KDU je křesťansko-demokraticky orientovaná organizace mládeže působící v rámci organizační struktury KDS.

¹² Samotná KDS získala v rámci koalice 2,6 % hlasů a jeden mandát (předseda KDS Svensson). Počet získaných hlasů tedy výrazněji nepřevyšoval výsledky strany v předešlých letech. Na druhé straně si KDS dokázala od svého založení vybudovat významnou pozici na lokální úrovni (Szajkowski 2005: 573).

¹³ Tato strategie KdS zvýhodnila především při zisku hlasů od nesocialistických stran s ohledem na zvyšující se volatilitu švédského elektorátu. Ve srovnání s volbami 1988 se volatilita zdvojnásobila a dosáhla 14,5 %; nejvyšší hodnoty ve švédské historii (srov. Arter 1999a: 125-126).

Důležitým mezníkem ve vnitrostranickém vývoji Kd se stal kongres strany v dubnu 2004,¹⁴ na kterém došlo k volbě nového předsedy strany poté, co dosavadní dlouholetý předseda Kd Alf Svensson již dopředu oznámil svůj úmysl neobhajovat svůj předsednický post; i nadále nicméně zůstal poslancem Riksdagu. Následné zvolení druhého místopředsedy strany Görana Hägglunda¹⁵ do čela strany bylo všeobecně považováno za projev politické kontinuity s odcházejícím předsedou Svenssonem. Hägglund nicméně zpočátku postrádal výrazné Svenssonovo charisma, což vedlo k propadu stranických preferencí Kd po jeho nástupu do předsednické funkce (Widfeldt 2005: 1199).

Zde je nutné krátce zmínit postavení a vliv Alfa Svenssona, a to jak ve vnitrostranické, tak mezistranické dimenzi. Svensson stál v čele křesťanských demokratů nepřetržitě od roku 1973, tj. více než 30 let a byl to právě Svensson, který podporoval myšlenku proměny identity křesťanských demokratů – procesu, během kterého se strana vzdala svého zaměření na úzký okruh evangelických voličů a pokusila se rozšířit svůj volební apel k dalším skupinám voličů pomocí akcentace širě pojatých nedogmatických křesťanských hodnot. Během tohoto procesu se navíc Svenssonovi podařilo stát jedním z nejpopulárnějších švédských politiků.

Podle Gillmana a Holmberga (1995, cit. dle Arter 1999a: 131) byla Svenssonova pozice v rámci strany dokonce tak výrazná, že z hlediska vnímání voličů se o křesťanských demokratech dalo hovořit jako o „straně jednoho muže“ a dvou témat – rodinné politiky a náboženské otázky. Svenssonův osobní důraz na rodinnou politiku patřil současně mezi jeden z rozhodujících faktorů, který stál za rekordním ziskem Kd ve volbách v roce 1998.¹⁶ Svensson navíc v závěru kampaně v několika televizních vystoupeních prokázal, že není pouze nejzkušenějším stranickým vůdcem, ale současně také nejlepším řečníkem mezi předsedy všech relevantních švédských politických stran, což dále zvyšovalo preference Kd před volbami (Pierre, Widfeldt 1999: 515). Svenssonova popularita mezi voliči přitom dosáhla takové míry, že předstihla i popularitu předsedy M Carla Bildta, tedy potencionálního premiérského kandidáta (Arter 1999b: 299). Neklesající popularity se Svensson pokusil využít i před volbami 2002, kdy usiloval o získání pozice kandidáta na premiérský post v rámci stran nesocialistického bloku na úkor nového

¹⁴ Národní kongres Kd se koná každoročně, rozhoduje o směru stranické politiky a současně každoročně volí stranický výbor, jehož předseda zároveň zastává post předsedy strany.

¹⁵ Hägglund byl poprvé zvolen členem Riksdagu v roce 1991. V letech 1991–2002 vedl poslanecký klub křesťanských demokratů a od roku 2003 zastával post druhého místopředsedy strany.

¹⁶ Popularitu Alfa Svenssona mezi voliči Kd dokládá i výsledek hlasování ve volbách 1998. Svensson kandidoval ve všech 29 volebních obvodech (jak to umožňuje švédský volební zákon) a ve všech dokázal překročit 8% práh pro přímé zvolení do Riksdagu (srov. Möller 1999: 271–272, 276 pozn. 10).

předsedy konzervativců Bo Lundgrena, který byl považován za schopného ale příliš technokratického a postrádajícího charisma, což vyvolalo spekulace o jeho schopnostech vykonávat premiérský post v případě vítězství bloku opozičních stran ve volbách (Widfeldt 2003: 780). Vítězství SAP ve volbách a udržení jejich menšinové vlády s podporou Vp a MpG nicméně nedovolilo ukázat, nakolik byl Svenssonův pokus založen na realistických základech. Svenssonův odchod z vedení strany tak pro Kd znamenal novou etapu. Úspěchy Kd a jejich vnímání veřejností byly do velké míry spojeny právě se Svenssonovou osobou, a strana tak stála na jedné straně před nutností odpoutat se od dědictví svého dlouholetého předsedy, na druhé straně si ale během tohoto procesu i nadále udržet postavení relevantního aktéra švédského stranicko-politického systému.

Dalším významným momentem švédské politiky, který se uskutečnil v roce 2004 a na němž se Kd přímo podíleli, bylo ustavení Aliance pro Švédsko (Allians för Sverige). Jednalo se o společný projekt čtyř nesocialistických stran (M – Fp – C – Kd) směřující k navázání širší spolupráce těchto stran v období před volbami 2006 a v následujícím povolebním období, který byl zamýšlen jako alternativa k vládě sociálních demokratů. K tomuto účelu strany vytvořily šest pracovních skupin, jejichž cílem bylo vyřešení nejzávažnějších programových rozporů mezi stranami a následně sestavení společného vládního programu pro volby do Riksdagu v roce 2006. Jedním z nejdůležitějších faktorů, který napomáhal sblížení stran, přitom byla snaha M, pod vedením nového předsedy Fredrika Reinfeldta, o přesun strany směrem ke středu stranického spektra a zmírnění dřívějších radikálních požadavků na snižování daní a výdajů státu v sociální oblasti; politiky, která v prostředí švédského modelu sociálního státu odrazovala mnoho voličů (Widfeldt 2005: 1199-1200).

Reinfeldtovo pragmatické a na konkrétní problémy zaměřené vystupování se setkalo s výrazným úspěchem u voličů a vedlo jednak k nárůstu preferencí M a současně pomohlo Reinfeldtovi v předstihu předsedy SAP Görana Perssona na pozici nejdůvěryhodnějšího švédského politika. Výrazný nárůst Reinfeldtovy popularity mezi voliči současně znamenal, že se mu podařilo získat pozici lídra Aliance a tím fakticky i pozici potenciálního premiéra v případě vítězství bloku nesocialistických stran ve volbách 2006. V tomto ohledu nemohl Reinfeldtovi nový předseda Kd Hägglund konkurovat. Hägglund, zažil od roku 2003 strmý pád v hodnocení voličské důvěryhodnosti a vysoce zaostával jak za Reinfeldtem, tak rovněž za dalšími předsedy stran Aliance (předsedkyní C Maud Olofsson i předsedou Fp Larsem Leijonborgem), přičemž pokles Hägglundovy popularity se časově shodoval s obdobím, kdy započal nárůst Reinfeldtovy popularity (srov. Svenska folkets förtroende för partiledarna). Vedoucí postavení Reinfeldta,

respektive M, v rámci Aliance umocňovala i skutečnost, že preference M byly po většinu času vyšší, než kolik dokázaly získat zbývající strany Aliance společně (srov. Väljarbarometrar i Sverige: TEMO:s samt övriga undersökningsföretags publicerade mätningar).¹⁷ Nejdůležitějším v nadcházejících volbách se nicméně ukázal fakt, že se stranám Aliance podařilo i přes jisté rozpory v některých programových otázkách¹⁸ udržet jednotu až do voleb a mimo vlastních volebních programů předložit i společný volební program Aliance.

Volby 2006 přinesly podle očekávání vítězství vládní SAP, nicméně zisk 35,0 % hlasů znamenal pro sociální demokraty ve srovnání s rokem 2002 ztrátu téměř 5 % hlasů a 14 mandátů, což byl nejhorší volební výsledek SAP od roku 1914 (!). Strany Aliance pro Švédsko získaly společně 48,2 % hlasů a 178 mandátů proti 46,1 % hlasům a 171 mandátům socialistického bloku.¹⁹ Samotní Kd získali 6,6 % hlasů, což pro křesťanské demokraty poprvé vedené ve volbách Göranem Hägglundem znamenalo ztrátu 2,5 % hlasů a 9 mandátů. Tato ztráta byla nicméně do jisté míry vyvážena možností po 12 letech znovu zasednout ve vládě.

Nejslabší volební výsledek Kd v rámci stran Aliance se ovšem promítl i do vyjednávání o počtu ministerských křesel. V nové vládě premiéra Fredrika Reinfeldta získali Kd 3 ministerská křesla, zatímco další z menších stran Aliance – Fp a C – získaly po 4 křeslech a M premiéra Reinfeldta 11 křesel, ve vládě je tak zachována parita mezi třemi menšími stranami a M. S ohledem na rozdělení jednotlivých rezortů se Kd i přes nejmenší počet rezortů ze všech stran Aliance podařilo získat některá ministerstva, na které Kd tradičně kladou důraz ve svých programových dokumentech (jak bude ukázáno níže). Tato skutečnost tedy Kd dává možnost, aby se pokusili prosadit některá z témat, která pro ně představují programové priority ve vztahu ke svým voličům, a to i při vědomí nutného kompromisu s dalšími vládními stranami. V tomto ohledu je nutné zmínit především post ministra zdravotnictví a sociálních věcí, kterým se stal předseda Kd Göran Hägglund. K dalším rezortům, které získali Kd patří ministerstvo péče o seniory a veřejné zdraví, v jehož čele stojí místopředsdkyně strany Maria Larsson a ministerstvo pro místní správu a finanční trhy vedené druhým místopředsedou strany Matsem Odellem.

Výše nastíněné hodnocení působení Kd v rámci švédského stranicko-politického systému tak ukazuje, že křesťanští demokraté disponují jistým koaličním potenciálem. Ten je ovšem

¹⁷ Vedoucí postavení M v rámci Aliance demonstrovaly i poslední vystoupení před volbami 2006, kdy se ve vysílání švédské televize a rozhlasu střetli pouze předseda SAP Persson a předseda M Reinfeldt jako potencionální kandidáti na premiérský post.

¹⁸ Jednalo se zejména o spor v otázce majetkových daní. Všechny strany požadovaly změny v této oblasti, nicméně neshodovaly se na podobě těchto změn.

¹⁹ Detailní výsledky voleb 2006 a jejich srovnání s výsledky voleb 2002 obsahuje tabulka č. 1 v příloze.

výrazně omezen na spolupráci s dalšími stranami nesocialistického bloku a současně závisí na slabším volebním výsledku SAP (Strmiska, Hloušek, Kopeček, Chytilík 2005: 199-200). Pozice Kd je navíc posilována skandinávským modelem blokové politiky (Madeley, Sitter 2005: 3) a změnou struktury stranické soutěže, zdůrazňující vyšší ochotu spolupráce stran nesocialistického bloku (Arter 1999a: 139) vzhledem k faktu, že pouze jednotné vystupování těchto stran může zabezpečit vyrovnané podmínky ve volebním souboji se SAP, slábnoucím, nicméně stále nejsilnějším (dominantním) aktérem švédského stranicko-politického systému.

Švédská stranicko-politická soutěž, pro kterou měla od počátku 20. století rozhodující význam socio-ekonomická konfliktní linie (Lane, Ersson 1996: 258), se přitom i nadále ve velké míře odehrává uvnitř stabilního ideologického prostoru charakteristického silnými jednodimenzionálními tendencemi, a to i přes klesající trend ve stranické identifikaci švédských voličů, který započal již v padesátých letech. I nadále se tak 40 % švédských voličů identifikuje s konkrétní stranou, přičemž téměř polovina z nich vyjadřuje silnou identifikaci (rok 2002) (srov. Holmberg, Oscarsson 2004: 6). To dokládá i hlasování ve volbách do Riksdagu v letech 1994, 1998 a 2002, ve kterých 56 % voličů hlasovalo pro stejnou stranu (Oscarsson 2005: 3).

Logiku jednodimenzionality pravo-levé stranické soutěže přitom dosud nedokázala narušit ani problematika evropské integrace, jejíž potenciál dosud nezískal takovou sílu, která by umožnila formaci zaměřené pouze tímto směrem získat relevanci na národní úrovni (srov. Strmiska, Hloušek, Kopeček, Chytilík 2005: 202). To dokládá i hodnocení voličů, kteří i nadále považují za jednoznačně nejdůležitější otázku při výběru strany ve volbách její názor na problematiku sociální politiky, zatímco další oblasti za touto zřetelně zaostávají (srov. Holmberg, Oscarsson 2004: 9).

3. Základní ideová východiska Kd

Kd se definují jako hodnotově založený subjekt, usilující o podporu konceptů založených na křesťanské etice a stavějící se za demokracii založené na křesťanském názoru na člověka a základní hodnoty. Na druhé straně Kd zdůrazňují otevřenost všem, kdo sdílejí jimi zastávané hodnoty a nedeklarují se jako čistě konfesijní subjekt. Právo na život tvoří podle Kd základní podmínku, od níž jsou odvozena další lidská práva. Mezi další základní principy Kd patří: a) koncept hodnotově orientované strany, tj. hodnotově orientovaný sociální pohled na občany jako tvůrce nejlepších podmínek fungování dobré společnosti; b) koncept lidské důstojnosti prosazovaný ve všech oblastech politiky; c) koncept personalismu jako alternativního modelu mezi individualismem a kolektivismem; d) koncept lidské nedokonalosti vedoucí k odmítnutí

možnosti vybudování společnosti založené na utopických představách; e) koncept správcovství, tj. přijmutí zodpovědnosti za lidské konání spolu s odmítnutím negativních stránek konzumní společnosti způsobujících negativní důsledky na životním prostředí; f) princip subsidiarity, tj. přenos rozhodování na co nejnižší úroveň; g) princip solidarity zdůrazňující význam každého lidského jedince a jeho zapojení do společenské struktury spolu se snahou o zajištění sociální spravedlnosti, která by dokázala zajistit vyrovnání strukturální nespravedlnosti (Kristdemokraterna: A value-oriented concept party). Právo na život ústí do principu nedotknutelnosti lidského života následně vede Kd k odmítnutí trestu smrti (Principprogram 2001: 15). Podobně nekompromisní stanovisko zastávají Kd v případě eutanázie a genetických pokusů na lidských reprodukčních buňkách. V otázce interrupcí zastává strana liberálnější postoj. Nepožaduje jejich zákonné omezení, ale vytvoření společenského prostředí, ve kterém by existovala minimální poptávka po jejich provádění (Principprogram 2001: 26). Morální společnost s žijícími a fungujícími morálními vlastnostmi tvoří podle Kd základ demokratické společnosti. Jádro morální společnosti tvoří především rodina, církve, sdružení a silná občanská společnost a tyto spolu s tématem rovnosti, které Kd silně akcentují, vytvářejí pevný základ dobře fungující demokracie (Principprogram 2001: 10-11).

4. Základní programová východiska Kd

V ekonomické oblasti prosazují Kd představu tržní ekonomiky založené na etických principech, zahrnující ohled k životnímu prostředí a dosažení udržitelného růstu jako primárního cíle ekonomické politiky (Principprogram 2001: 44). Před volbami 2006 strana prosazovala zkrácení období, po které musí zaměstnavatelé vyplácet nemocenské dávky svým zaměstnancům (ze dvou na jeden týden) jako opatření směřující k vyšší ochotě zaměstnávat osoby s horším zdravím. Více nových pracovních míst by podle Kd současně zajistilo více investic do oblastí zdravotní a sociální péče (Kristdemokraterna: Our core beliefs).

Za hlavní cíl sociální politiky označují Kd přiměřenou pomoc těm, kteří se dostanou do nevýhodné situace (Principprogram 2001: 44). Systém sociálního pojištění by měl být založen na solidárním financování a principu subsidiarity s rodinou jako základní úrovní sociální péče (Principprogram 2001: 36). Na druhé straně Kd neodmítají existenci soukromého pojišťovacího segmentu, který by snížil náklady vynakládané státem a podporují co nejvyšší míru decentralizace veřejného sektoru (Principprogram 2001: 44).

Řešení problému nezaměstnanosti by podle Kd mělo být spojeno s aktivním přístupem státu k politice zaměstnanosti s ohledem k principu subsidiarity. Kd podporují decentralizaci trhu

práce a zapojení soukromých agentur do tohoto sektoru. Jako základ politiky zaměstnanosti podporují Kd povinné pojištění proti nezaměstnanosti. Vysoký důraz kladou Kd také na rovné odměňování mužů a žen a zajištění stejných pracovních podmínek (Principprogram 2001: 49-50).

V oblasti penzijního systému zastávají Kd názor, aby výše důchodů byla stanovena na základě výše celoživotních příjmů a odvodů jedince se státem garantovanou a solidárně financovanou důchodovou dávkou pro osoby, které se během života nedopracovaly k přiměřenému důchodu. Současně Kd podporují flexibilní věk odchodu do důchodu a společné sdílení nároku na důchod manželi (Principprogram 2001: 37).

Princip solidarity prosazují Kd i v oblasti zdravotnictví. Zdravotní péče musí být podle Kd dostupná za stejných podmínek pro celou populaci. Na druhé straně uznávají potřebu stanovení oblastí plně hrazených státem z důvodu neustále rostoucích nákladů zdravotní péče. Oblasti nezahrnuté v solidární péči by měly být financovány pomocí pojišťovacích schémat dostupných všem občanům (Principprogram 2001: 23-24).

Velkou důležitost přikládají Kd oblasti životního prostředí. Za nejvážnější problém považují nedostatek obnovitelných zdrojů a jako řešení navrhují omezení spotřeby fosilních paliv v energetice a dopravním sektoru, daňovou podporou pohonných hmot vyráběných z obnovitelných zdrojů a snížení zdanění lidské práce na úkor vyššího zdanění přírodních zdrojů. Kd rovněž zdůrazňují zachování biologické rozmanitosti jako předpokladu dlouhodobé únosnosti ekosystému a požadují zákaz zásahů do genetického kódu zvířat, které by mohly ovlivnit schopnost jejich reprodukce. Podobně Kd požadují zákaz pěstování geneticky modifikovaných plodin s výjimkou jejich pokusného pěstování. Švédsko i EU by podle Kd měly zastávat co nejrestriktivnější politiku v zavádění geneticky modifikovaných potravin a požadovat jejich označování. Ohled k životnímu prostředí by současně měl být také základem energetické politiky, která by měla podporovat využívání obnovitelných zdrojů a vést k postupnému odstavení švédských jaderných elektráren (Principprogram 2001: 54-57).²⁰

Velkou důležitost přikládají Kd také školám a s ohledem na princip rovných příležitostí odmítají placení školného na vysokých školách (Principprogram 2001: 32).

Kd důrazně prosazují rovnost mezi pohlavími ve všech sférách společnosti (např. i ve sportu) a zdůrazňují důležitost rovnosti v rodině jako prostoru, kde děti získávají základní znalosti

²⁰ KDS podpořili v roce 1980 v referendu názor, který vedl k rozhodnutí zákazu výstavby nových jaderných elektráren a odstavení již fungujících do roku 2010. V současnosti nicméně 64 % Švédů podporuje výrobu energie v jaderných elektrárnách proti 33 %, kteří požadují její ukončení. Mezi stoupenci Kd je odpůrců jaderné energie 36 % (srov. Holmberg 2006: 2-9).

rodičovských rolí. Rodina tvoří podle Kd jádro společnosti. Kd podporují veřejnou podporu rodin s dětmi jako prostředek umožňující rodičům trávit více času se svými dětmi. Prosazují, aby výchova dětí byla záležitostí obou rodičů, a proto podporují rovnoměrné rozdělení rodičovské dovolené mezi oba rodiče (Principprogram 2001: 32-34), přičemž ovšem odmítají rozdělení rodičovské dovolené do pevně stanovených kvót pro muže a ženy a prosazují názor, že rodiny samy dokáží nejlépe posoudit své potřeby a přání. Před volbami 2006 Kd zdůrazňovali, že jsou jedinou stranou usilující o zachování posvátnosti manželství a slibovali zavedení rodičovského příspěvku, podle kterého by obce zodpovídaly za ekonomickou kompenzaci rodičů pečujících osobně o své děti (Kristdemokraterna: Our core beliefs).

Pozornost věnují Kd i oblastem jako je snížení spotřeby alkoholu, kde prosazují aktivní cenovou politiku státu, včetně státního monopolu na jeho prodej. Současně požadují zákaz kouření na všech veřejných místech, zákaz reklamy na tabák a alkohol a zákaz užívání drog (Principprogram 2001: 37). Podobně prosazují Kd zákaz prostituce a pornografie a požadují, aby násilí vůči ženám bylo považováno za těžký zločin (Principprogram 2001: 33).

Kd neopomíjejí ani oblast rozvojové pomoci. Na rozvojové programy by Švédsko mělo podle názoru Kd věnovat nejméně 1 % hrubého národního příjmu. Za nejdůležitější prostředek řešení snížení nerovností nicméně Kd považují především uvolnění světového obchodu a umožnění přístupu třetích zemí na zemědělský trh EU (Principprogram 2001: 40-41), přičemž vztahy s rozvojovými státy by měly být založeny na principech mezinárodní solidarity (Principprogram 2001: 19).

Ve vztahu k evropské integraci zastávali Kd v letech 1972–1989 euroskeptický postoj. K formální změně došlo v roce 1990, kdy strana přijala proevropský postoj, v roce 1995 doplněný podporou přistoupení Švédska k EMU (srov. Madeley, Sitter 2005: 11). Přestože představitelé Kd vyjadřují podporu projektu evropské integrace, existuje uvnitř strany euroskeptická platforma a i sebeidentifikace voličů ukazuje, že jsou Kd v otázce evropské integrace rozdělenou stranou (srov. Kaniok 2004b: 151-152; EU- och euro-sympatier i maj 2006: 8-10).

Na evropské úrovni prosazují Kd podobná témata jako v domácím prostředí. Zdůrazňují především sociálně-ekonomický aspekt integrace, potřebu reformy sociálního státu a téma alkoholismu, jež považují za celoevropský společenský problém, který by měl být řešen na úrovni EU (Kaniok 2004a: 110-111).

Proces evropské integrace by podle Kd měl přispět k prosazování rovnosti ve všech aktivitách na úrovni EU (Principprogram 2001: 33). Z hlediska životního prostředí by cílem EU

měl být trvale udržitelný rozvoj, včetně přijetí „zelené“ daně ve všech členských státech. Na druhé straně musí být tato politika natolik flexibilní, aby umožnila jednotlivým národům a regionům přijímat opatření nutná k řešení jejich specifických problémů (Principprogram 2001: 20).

Cílem EU by tak měla být sociálně-ekologická tržní ekonomika se společnou sociální zachytnou sítí. Tvorba ekonomické politiky by nicméně i nadále měla zůstat v pravomoci členských států. S ohledem na životní prostředí by měla působit i společná zemědělská politika, jejímž hlavním cílem by mělo být konkurenceschopné zemědělství, udržení živoucího venkova a biologické rozmanitosti a výroba ekologických potravin. Kd rovněž prosazují širší spolupráci v oblasti energetické politiky v rámci EU (Principprogram 2001: 20).

Evropská ústava by podle Kd měla jasně vymezovat rozdělení pravomocí mezi EU a členskými státy, aby se předešlo nežádoucí centralizaci. Rozhodovací proces současně musí obsahovat mechanismy k uplatnění principu solidarity. V otázce rozhodování v rámci EU požadují Kd zachování principu jednomyslnosti a souhlasu všech členských států v případě převodu jakékoliv nové pravomoci na EU (Principprogram 2001: 20-21). Před volbami do Evropského parlamentu v roce 2004 Kd odmítli vznik superstátu na úkor mezivládního přístupu s principem subsidiarity jako základem pro dělbu kompetencí (Kaniok 2004a: 110-111).

Z hlediska mezinárodního práva vidí Kd jako nástroj pro řešení celosvětových krizí UN, zatímco EU a OSCE by měly sloužit jako garant evropské bezpečnosti. Ve vztahu k USA podporují Kd jejich zapojení do podpory evropské bezpečnosti v rámci NATO a otevřenou spolupráci Švédska s NATO považují za přirozenou součást švédské bezpečnostní politiky (Principprogram 2001: 18).²¹

5. Kd v kontextu konceptu stranických rodin

Jak uvádí Fiala se Strmiskou (1998: 99), panuje v odborné literatuře shoda v otázce zařazení Kd do rodiny křesťansko-demokratických stran. Na základě genetického původu jsou následně Kd i další skandinávské křesťanské strany řazeny do zvláštní větve této rodiny (Beyme 1985: 89; Klíma 1998: 94; Gallagher, Laver, Mair 2001: 215; Madeley, Sitter 2005: 5). Vzhledem k tomu, že zařazení politické strany a určení, zda je možno ji v současné době nazývat křesťanskou, je za použití jediného kritéria obtížné, ne-li nemožné (srov. Fiala 1996: 30-33), bude následná aplikace konceptu stranických rodin na případu švédských Kd probíhat při zohlednění

²¹ Švédsko není členskou zemí NATO, ale spolupracuje s touto organizací od roku 1994 v rámci programu Partnerství pro mír (PfP).

několika hledisek tak, jak je definovali Gallagher, Laver a Mair (2001). Pokusíme se tedy prokázat, zda je zařazení současné podoby Kd do rodiny křesťansko-demokratických stran obhajitelné.

Z hlediska kritéria mezinárodních vazeb se Kd v roce 1988 stali plnoprávným členem Křesťansko-demokratické internacionály a v roce 1995 plnoprávným členem Evropské lidové strany (EPP); přidruženým členem EPP se Kd (ještě jako KdS) stali v roce 1991. Toto kritérium tedy dovoluje zařadit Kd do křesťansko-demokratické rodiny, nicméně skutečnost, že členy EPP nejsou pouze křesťansko-demokratické strany, toto kritérium do velké míry znevažuje (srov. Fiala, Strmiska 1998: 102).²²

Rovněž z genetického hlediska je klasifikace Kd do křesťansko-demokratické rodiny nezpochybnitelná. Jak již bylo řečeno výše, všechny čtyři skandinávské strany sdílejí z genetického hlediska shodný původ (srov. Arter 1999a: 110-112; Madeley, Sitter 2005: 14-18),²³ přičemž v jejich případě byla obrana křesťanské etiky proti narůstajícím sekularizačním tendencím do jisté míry spjata s protestem menšinového proudu v rámci skandinávského protestantismu vůči dosavadnímu stranickému uspořádání (Madeley, Sitter 2005: 12-13).

To, co odlišuje současné moderní křesťansko-demokratické strany od stran jiných typů (především konzervativních, s nimiž v některých případech splývají), je podle Klímy především jejich důraz na obranu tradičních hodnot, morální otázky (problematika nárůstu interrupcí, prostituce, rozvodů, eutanázie, apod.)²⁴ a důraz na sociální problematiku a rozvoj sociálních služeb, přičemž jejich politika zahrnuje také část sociálně-demokratických protiindividualistických rysů (Klíma 1998: 96-97). Křesťansko-demokratické strany současně po skončení II. světové války přestaly se silným zdůrazňováním náboženských stanovisek a později přijaly liberálnější postoje v ekonomice na úkor původní koncepce státního intervencionismu (Beyme 1985: 93-94). Částečnou korekcí prošly také dříve silně zdůrazňované principy solidarity a subsidiarity. Všechny tyto změny přispěly k tomu, že tradiční ideově-programové vymezení křesťanských stran ztratilo do jisté míry svou integrační funkci a křesťanské strany se částečně přiblížily k stranickým

²² Z dalších skandinávských křesťanských stran jsou členy EPP dánští Křesťanští demokraté (KD). Finští Křesťanští demokraté (KD) spolu s norskou Křesťanskou lidovou stranou (KrF) mají v rámci EPP status pozorovatele.

²³ Menší výjimku představuje KrF, která byla založena již v roce 1933, zatímco křesťanské strany v Dánsku, Finsku a Švédsku vznikly v rozmezí let 1958–1970. I KrF ovšem expandovala z regionální na národní úroveň až v roce 1945 a zbývající strany byly navíc zakládány podle jejího vzoru (Arter 1999a: 110).

²⁴ Podle Fialy se nicméně praxe jednání křesťanských stran liší, což svědčí o pronikání mravního liberalismu do tzv. křesťanských hodnot. Vyšší tolerance mravního liberalismu současně odráží nízkou hodnotu, kterou těmto otázkám přikládá moderní společnost jako celek (Fiala 1995: 224-225).

formacím jiných typů (Fiala, Strmiska 1998: 113).²⁵

Z hlediska ideově-programového profilu prošli vývojem i Kd. Původní výrazně religiózní apel, společný všem čtyřem skandinávským křesťanským stranám, byl zmírněn a strana se pokusila oslovit širší spektrum voličů. Tento krok byl např. doprovázen dosazením muslimských a židovských kandidátů na kandidátní listiny Kd (Madeley, Sitter 2005: 16). Podobně strana zmírnila svá stanoviska v některých morálních otázkách. Zatímco v původních letech volala po revizi interrupčního zákona (Day 2002: 445), v současnosti od této snahy ustoupila, nicméně v dalších oblastech jako prostituce, pornografie, eutanázie nebo genetické pokusy i nadále zachovává nekompromisně zamítavé postoje. Kd také nadále trvá na snížení spotřeby alkoholu a současně silně akcentují některá tradiční témata (rodinu, manželství, solidaritu nebo sociální spravedlnost). Zachování důrazu na tato témata je přitom do velké míry způsobeno důležitostí, kterou pro Kd, stejně jako pro další skandinávské křesťanské strany, nadále hraje jejich tradiční elektorát, a to i přes snahu o rozšíření volebního apelu na další skupiny obyvatel (Madeley, Sitter 2005: 21). Podobné priority jako Kd zdůrazňují v morálních a etických otázkách i další skandinávské křesťanské strany (srov. Kopeček 2003a: 256-257; Strmiska, Hloušek, Kopeček, Chytilík 2005: 220-221, 234, 258-259). Skandinávské křesťanské strany, které na rozdíl od kontinentálních křesťanských stran nikdy nepatřily mezi catch-all strany (Madeley, Sitter 2005: 7) a uchovaly si vyšší důraz na morální a tradiční hodnoty, tak lze v současné době více identifikovat s původním vymezením křesťanských stran než kontinentální strany, které integrovaly širší skupiny voličů (Fiala, Strmiska 1998: 113).²⁶

Důraz na výše zmíněné principy by z ideově-programového hlediska dovolil zařadit Kd do rodiny křesťansko-demokratických stran. Zbývá zmínit hlediska, která jsou s tímto zařazením v konfliktu. Mezi nejdůležitější patří téma rovnosti. Kd prosazují téma rovnosti a rovných příležitostí ve všech sférách společnosti: v rodině, mezi muži a ženami, ve školách, až po takové oblasti jako je sport, kde by podle názoru Kd měla být zlomena tradiční mužská dominance. Téma rovnosti by se současně mělo stát jedním z hlavních cílů všech politik prosazovaných EU. Silný důraz na téma rovnosti, typický především pro strany sociálně-demokratické rodiny, lze podle Kanioka (2004a: 109) vysvětlit s ohledem ke kontextu vývoje švédské společnosti, která je v této oblasti tradičně velmi progresivní. Podobně vysoký důraz na téma životního prostředí,

²⁵ Vzhledem k omezenému rozsahu tohoto textu nebude věnována pozornost otázce možného zpochybnění samotné existence křesťansko-demokratické rodiny jako takové (srov. Fiala, Strmiska 1998: 98-113).

²⁶ Na druhé straně je změna názvu skandinávských křesťanských stran v 90. letech 20. století vysvětlována jako snaha o zdůraznění narůstající identifikace s kontinentálními křesťanskými stranami (Hecke 2005: 4).

které by mělo být základem pro vytváření dalších politik (především dopravní, energetické nebo zemědělské), je ve své akcentaci typický spíše pro rodinu ekologických stran (zelených).

Přesto, že uvedený rozbor nemohl, vzhledem ke svému rozsahu, nutně obsáhnout všechny ideově-programové aspekty zdůrazňované Kd, zbývá na závěr otázka zařazení Kd do konkrétní stranické rodiny. Z historického hlediska je toto zařazení nezpochybnitelné. Z hlediska ideově-programového profilu lze říci, že i přes jistý pokles zdůrazňování tradičních témat hrají pro Kd jejich tradiční témata spolu se zdůrazňováním sociálních otázek i nadále důležitou roli. V ekonomických otázkách se názory Kd výrazněji neliší od postojů dalších švédských pravostředových stran, což lze interpretovat jako důsledek švédské blokové politiky. Přestože názory strany v oblastech životního prostředí a především rovnosti vzbuzují jisté pochybnosti, jsou to právě postoje Kd v přístupu k morálním otázkám a některým tradičním tématům, které podle našeho názoru umožňují i nadále zařadit Kd do rodiny křesťansko-demokratických stran.

6. Závěr

Uvedený rozbor ideově-programového profilu a dalších aspektů nutných pro klasifikaci Kd s ohledem ke konceptu stranických rodin podle našeho názoru i přes svou nevyhnutelnou obsahovou a rozsahovou omezenost prokázal možnost zařazení Kd do rodiny křesťansko-demokratických stran. Na závěr zbývá položit si ještě dvě otázky, totiž o perspektivě udržení dlouhodobé relevance Kd, resp. jejich případné volební expanze v rámci švédského stranicko-politického systému.

V prvním případě se ukázalo, že pokusy Kd narušit tradiční dvojblokovou soutěž a stát se „třetí alternativou“ tohoto uspořádání jakožto potencionální pivotální formace nacházející se mezi oběma bloky (o což se strana pokoušela od svého vzniku až do přelomu 80. a 90. let 20. století) nemají šanci na úspěch.²⁷ Získání relevance tak bylo, a zřejmě i do budoucna bude, spojeno s příklonem k nesocialistickému stranickému bloku. Na jednotnosti tohoto bloku spočívá rovněž reálná šance strany participovat na vládní moci, což potvrdily volby do Riksdagu v roce 2006, ve kterých se stranám nesocialistického bloku sdruženým v Alianci pro Švédsko podařilo vytvořit po desetiletí nevídaný dojem jednoty, který jim napomohl k vítězství ve volbách (Engström 2006).²⁸ Zachování relevance Kd navíc mimo volebních výsledků potvrzují i

²⁷ Podobně nevedla k úspěchu ani snaha MpG, která se v první polovině 80. let rovněž pokusila narušit jednodimenzionalitu pravo-levé stranické soutěže. Po neúspěchu tohoto pokusu se MpG přiklonila k socialistickému bloku (Strmiska, Hloušek, Kopeček, Chytilík 2005: 189).

²⁸ Strany nesocialistického bloku získaly 48,2 % hlasů a 178 mandátů proti 46,1 % hlasů a 171 mandátům socialistického bloku (Valmyndigheten).

dlouhodobé stranické preference, kde s výjimkou několika málo případů strana bezpečně překračuje 4% omezovací klauzuli pro vstup na půdu Riksdagu (srov. Väljarbarometrar i Sverige: TEMO:s samt övriga undersökningsföretags publicerade mätningar).

Odpověď na druhou otázku podle našeho názoru poskytuje spíše zápornou odpověď, a to z několika důvodů. Předně náboženská otázka hraje při rozhodování většiny voličů o volbě strany pouze marginální roli (srov. Holmberg, Oscarsson 2004: 9), přičemž na druhé straně by další snížení religiózního apelu mohlo stranu připravit o její tradiční elektorát tvořený především nábožensky aktivní menšinou švédské populace, pro kterou hraje vyšší akcentace religiózního apelu ze strany Kd důležitou roli (Madeley, Sitter 2005: 3). V souboji o pravicové voliče by přitom Kd, jejichž voliči se považují za nejpravicejší hned po voličích M (srov. Holmberg, Oscarsson 2004: 10), zřejmě nemohli počítat s výraznějším nárůstem počtu hlasů od voličů M, zvláště poté, co se konzervativci pod vedením nového předsedy Fredrika Reinfeldta vzdali tradiční pravicové ekonomické politiky spojené především s otázkou daňových škrtů – což byla politika, která dříve odrazovala mnoho voličů od volby M – a přijali sociální stát jako základ švédského „modelu“ (Engström 2006).²⁹ Výraznější volební expanzi Kd navíc brání i fakt, že ideově-programová identita strany a s ní spjaté zdroje politické legitimize a volební mobilizace, které strana důrazně akcentuje, zdůrazňují ve své programatice i další strany; ať už se jedná např. o téma životního prostředí, které výrazně prosazují i MpG, C a Vp, nebo téma rovnosti, ve které je švédská společnost tradičně velmi progresivní a v různé míře ho obsahuje programatika většiny švédských stran. Posledním problémem, který má omezující vliv na další volební expanzi Kd, je věková struktura stranického elektorátu. Kd mají spolu s C a SAP jednoznačně nejsilnější podporu mezi nejstarší složkou populace (61 let a starší) přičemž tento trend je dlouhodobě stabilní (srov. Holmberg, Oscarsson 2004: 17), a v budoucnosti by mohl představovat značně omezující faktor, pokud by strana nedokázala dlouhodoběji oslovovat významnější počet nových voličů. Ve svém důsledku by navíc tento faktor mohl potencionálně představovat vážný problém pro udržení dlouhodobé relevance Kd.

²⁹ Byl to přitom právě návrh daňové reformy, který ve volbách 2002 znamenal drtivou porážku M, když většina Švédů považovala tento návrh za příliš radikální a potenciálně ohrožující švédský model sociálního státu (Částek 2002: 13). Podobně nejvyšší volební úspěch Kd v roce 1998 byl způsoben silným apelem Kd na tradiční sociální konzervatismus voličů, kteří se v atmosféře, kdy tradiční strany zdůrazňovaly potřebu určitých reforem sociálního státu, přiklonily na stranu Kd, kteří zdůrazňovali důležitost zachování solidarity ve společnosti (Strmiska, Hloušek, Kopeček, Chytilík 2005: 194).

Literatura

- Arter, D. (1999a): *Scandinavian politics today*, Manchester – New York, Manchester University Press.
- Arter, D. (1999b): *The Swedish general election of 20th September 1998: a victory for values over policies?*, *Electoral Studies*, Vol. 18, No. 2, pp. 296-300.
- Beyme, K. v. (1985): *Political Parties in Western Democracies*, Aldershot, Gower.
- Částek, M. (2002): *Švédské parlamentní volby: vše při starém?*, *Mezinárodní politika*, roč. XXVI, č. 11, s. 13-15.
- Day, A. J. (2002, ed.): *Political Parties of the World*, 5th Edition, London, John Harper Publishing.
- Elder, N. – Thomas, A. H. – Arter, D. (1988): *The Consensual Democracies? The Government and Politics of the Scandinavian states*, Oxford, Basil Blackwell.
- Engström, M. (2006): *We still love the Swedish model*, openDemocracy, on-line text (http://www.opendemocracy.net/democracy-protest/swedish_model_3915.jsp), ověřeno k 28. 12. 2006.
- Fiala, P. (1995): *Katolicismus a politika*, Brno, CDK.
- Fiala, P. (1996): *Křesťanské politické strany v západní Evropě. Teoretické a metodologické přístupy k analýze křesťansko-demokratických stran*, *Politologický časopis*, roč. III, č. 1, s. 30-37.
- Fiala, P. – Strmiska, M. (1998): *Teorie politických stran*, Brno, Barrister & Principal.
- Fiala, P. – Strmiska, M. (2002): *Ideově-politické rodiny a politické strany v postkomunistických zemích střední a východní Evropy*, in: Fiala, P. – Holzer, J. – Strmiska, M. a kol.: *Politické strany ve střední a východní Evropě*, Brno, MPÚ MU, s. 13-27.
- Gallagher, M. – Laver, M. – Mair, P. (2001): *Representative Government in Modern Europe*, 3rd Edition, Boston, McGraw-Hill.
- Havlík, V. (2006): *Proměny norské politiky*, *Politologický časopis*, roč. XIII, č. 3, s. 285-305.
- Hecke, S. V. (2005): *Europeanisation and Christian Democratic Parties. Exploring a Complex Relationship*, Paper presented at the PSA Conference 2005, Leeds, 5–7 April 2005, on-line text (<http://www.psa.ac.uk/journals/pdf/5/2005/vanHecke.pdf>), ověřeno k 28. 12. 2006.
- Holmberg, S. – Oscarsson, H. (2004): *Swedish Voting Behavior*, Göteborg University, Department of Political Science, Swedish Elections Studies Program, on-line text (<http://www.valforskning.pol.gu.se/PDF/Swedish%20Voting%20Behavior.pdf>), ověřeno k 28. 12. 2006.
- Holmberg, S. (2006): *Swedish and European Opinions on Energy Production*, SOM-institutet, Göteborgs Universitet, online verze (http://www.som.gu.se/resultat/opinions_on_energy_production_2006.pdf), ověřeno k 28. 12. 2006.
- Kaniok, P. (2004a): *Švédské politické strany a EPP*, in: Balík, S. – Hloušek, V. (eds.): *Evropská lidová strana a její členské strany*, Brno, MPÚ MU, s. 104-113.
- Kaniok, P. (2004b): *Euroskeptické strany ve Skandinávii*, *Politologický časopis*, roč. XI, č. 2, s. 149-157.
- Karvonen, L. (1993): *In from the Cold? Christian Parties in Scandinavia*, *Scandinavian Political Studies*, Vol. 16, No. 1, pp. 25-48.
- Klíma, M. (1998): *Volby a politické strany v moderních demokraciích*, Praha, Radix.
- Kolář, P. (2000): *Postavení církve ve vybraných zemích Evropy*, Praha, Parlamentní institut PČR, on-line text (www.psp.cz/kps/pi/PRACE/pi-5-159.doc), ověřeno k 28. 12. 2006.
- Kopeček, L. (2003a): *Proměny dánské politiky*, *Politologický časopis*, roč. X, č. 3, s. 243-261.
- Kopeček, L. (2003b): *Politika v ministátu: islandský stranický a politický systém ve 20. století*, *Politologická revue*, roč. IX, č. 2, s. 116-138.

- Kopeček, L. (2004): *Konflikt versus konsensus: proměny finského stranického a politického systému*, Politologická revue, roč. X, č. 2, s. 38-58.
- Lane, J.-E. – Ersson, S. (1996): *The Nordic Countries*, in: Colomer, J. M. (ed.): *Political Institutions in Europe*, London – New York, Routledge, pp. 254-281.
- Lipset, S. M. – Rokkan, S. (1967): *Cleavage Structures, Party Systems, and Voter Alignments: An Introduction*, in: Lipset, S. M. – Rokkan, S. (eds.): *Party Systems and Voter Alignments: Cross-National Perspectives*, New York, The Free Press.
- Madeley, J. – Sitter, N. (2005): *Differential Euroscepticism among the Nordic Christian Parties: Protestantism or Protest?*, Working paper presented at the Meeting of the Nordic Political Science Association (NOPSA) in Reykjavik, Iceland 11–13 August 2005, on-line text (<http://registration.yourhost.is/nopsa2005/papers/Madeley-Sitter-2005.doc>), ověřeno k 28. 12. 2006.
- Mair, P. – Mudde, C. (1998): *The Party Family and Its Study*, Annual Review of Political Science, Vol. 1, pp. 211-229.
- Möller, T. (1999): *The Swedish Election 1998: A Protest Vote and the Birth of a New Political Landscape*, Scandinavian Political Studies, Vol. 22, No. 3, pp. 261-276.
- Mudde, C. (2000): *Stranická rodina: rámcová analýza*, Politologická revue, roč. VI, č. 1, s. 78-93.
- Pierre, J. – Widfeldt, A. (1999): *Sweden*, European Journal of Political Research, Vol. 36, No. 3–4, pp. 511-518.
- Oscarsson, H. (2005): *A Matter of Fact? Knowledge Effects on the Vote in Swedish General Elections 1985-2002*, Working paper presented at the Meeting of the Nordic Political Science Association (NOPSA) in Reykjavik, Iceland 11–13 August 2005, on-line text ([http://www.valforskning.pol.gu.se/PDF/Oscarsson%20\(2005\)%20A%20Matter%20of%20Fact%20Knowledge%20Effects%20on%20the%20Vote.pdf](http://www.valforskning.pol.gu.se/PDF/Oscarsson%20(2005)%20A%20Matter%20of%20Fact%20Knowledge%20Effects%20on%20the%20Vote.pdf)), ověřeno k 28. 12. 2006.
- Sainsbury, D. (1992): *The 1991 Swedish Election: Protest, Fragmentation, and a Shift to the Right*, West European Politics, Vol. 15, No. 2, pp. 160-166.
- Strmiska, M. – Hloušek, V. – Kopeček, L. – Chytilík, R. (2005): *Politické strany moderní Evropy. Analýza stranicko-politických systémů*, Praha, Portál.
- Szajkowski, B. (2005, ed.): *Political Parties of the World*, 6th Edition, London, John Harper Publishing.
- Tretera, J. R. (2002): *Stát a církev v České republice*, Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství.
- Widfeldt, A. (2003): *The parliamentary election in Sweden, 2002*, Electoral Studies, Vol. 22, No. 4, pp. 778-784.
- Widfeldt, A. (2005): *Sweden*, European Journal of Political Research, Vol. 44, No. 7–8, pp. 1195-1202.

Prameny

- EU- och euro-sympatier i maj 2006, on-line text (http://www.scb.se/Statistik/ME/ME0201/2006M05C/ME0201_2006M05C_SM_ME61SM0601.pdf), ověřeno k 28. 12. 2006.
- Kristdemokraterna: A value-oriented concept party, on-line text (<http://www.kristdemokraterna.se/otherlanguages/English.aspx>), ověřeno k 28. 12. 2006.
- Kristdemokraterna: Our core beliefs, on-line text (<http://www.kristdemokraterna.se/otherlanguages/English.aspx>), ověřeno k 28. 12. 2006.
- Politiska och kyrkliga förhållanden, on-line text (http://www.scb.se/statistik/AA/OV0904/2003M00/A01SA0301_27.pdf), ověřeno k 28. 12. 2006.
- Principprogram 2001, on-line text (http://www.kristdemokraterna.se/upload/files/varpolitik/principprogram/kd_principprg.pdf), ověřeno k 28. 12. 2006.

Svenska folkets förtroende för partiledarna, on-line text (http://www.temo.se/upload/448/partiledarfortroende_2005_12_09.pdf), ověřeno k 28. 12. 2006.

Väljarbarometrar i Sverige: TEMO:s samt övriga undersökningsföretags publicerade mätningar (<http://www.temo.se/upload/326/valjsamtliga.htm>), ověřeno k 28. 12. 2006.

Valmyndigheten (<http://www.val.se/>), ověřeno k 28. 12. 2006.

Příloha

Tab. č. 1: Výsledek voleb do Riksdagu v letech 2002 a 2006 (strany, které získaly zastoupení v Riksdagu).

Strana	2001 (% hlasů)	2001 (mandáty)	2005 (% hlasů)	2005 (mandáty)
SAP	39,8	144	35,0	130
M	15,2	55	26,2	97
Fp	13,3	48	7,5	28
Kd	9,1	33	6,6	24
Vp	8,3	30	5,9	22
C	6,1	22	7,9	29
MpG	4,6	17	5,2	19

Zdroj: Valmyndigheten (<http://www.val.se/>).